

Den svenska dansstrukturens aktörer

Institutioner med dansensembler

Den svenska danskonstens institutionella bas omfattar idag sju institutioner med dansensembler. Förutom Kungliga Operans klassiska balettkompani (Stockholm) har samtliga kompanier modern nutida dansinriktning. Cullbergbaletten (Stockholm) med Riksteatern som huvudman har ingen fast scen utan turnerar nationellt och internationellt. Göteborgsoperans balett (Göteborg) och Skånes Dantéater (Malmö) ger framförallt föreställningar på sina respektive institutioners scener men gästspelar/turnerar också nationellt och internationellt. Sveriges nordligaste dansensemble Norrdans (Härnösand) har uppdraget att turnera i landets fyra nordligaste län. De senaste åren har kompaniet även fått ett särskilt uppdrag att rikta sitt arbete till en ung publik. Norrdans verksamhet omfattar också nationella och internationella gästspel/turnéer. Dansensemblen vid Regionteater Väst (Borås) är den enda institution som enbart producerar dans för barn och unga. Förutom de nämnda ensemblerna har Smålands Dans & Teaters projekt Fuse alldeles nyligen mynnat ut i projektkompaniet Dansensemblen Unga Fuse. Kompaniets dansare är i åldern 19-24 år och verksamheten syftar till att skapa en internationell ung¹ plattform som också bidrar till att etablera dansen som konstform i Jönköpings län. Av de nämnda institutionerna är det endast Skånes Dansteater som är en fristående dansinstitution².

Det fria danskonstutövarna

De flesta professionella dansutövarna i Sverige verkar inom det fria kulturlivet. Det innebär att de inte har någon fast institutionstillhörighet utan skapar egna projekt alternativt arbetar i projekt som andra fria konstutövare eller institutionerna är projektägare av. Deras rörlighet mellan olika arbetsfält gör att det är svårt att fastställa deras faktiska antal. Över tid kan trots allt t.ex. mängden medlemmar i Danscentrum³ och Kulturrådets antal ansökningar om produktionsstöd till fria dansgrupper och koreografer ge viss vägledning. En grov uppskattning från nämnd centrumbildning och myndighet är att Sveriges fria danskonstliv idag omfattar ca.450 personer.

Gästspelsscener

Dansens Hus (nationell institution, Stockholm), MDT⁴ (fri scen, Stockholm), Dansstationen (fri scen, Malmö) och Atalante (fri scen Göteborg) är de gästspelsscener som presenterar flest offentliga dansföreställningar (eller föreställningar som är konstnärligt närbesläktade med dans) per år. Norrlandsoperan (regional institution, Umeå) och Pustervik (kommunal verksamhet, Göteborg) är också stora och viktiga arrangörer av dansgästspel. Zebradans (fri scen, Stockholm) är Sveriges enda scen med specifik inriktning dans för barn och unga. Tillsammans med bl.a. WELD (fri verksamhet, Stockholm), 3:e våningen (fri verksamhet, Göteborg) och SITE (fri verksamhet, Stockholm) är de nämnda aktörerna också betydelsefulla arenor för danskonstnärliga utvecklingsarbeten, internationella utbyten, samarbeten m.m.

¹ Läs: utvecklingsplattform för unga dansare

² Den enda ensemble som inte är en av flera verksamheter under en större kulturinstitution.

³ De fria danskonstutövarnas intresseorganisation.

⁴ Moderna Dansteatern.

Turné- och arrangörsnätverk

Dansnät Sverige är ett arrangörsnätverk med 12 självständiga parter⁵ som tillsammans med ytterligare ett 30-tal samarbetsparter samverkar kring att sprida och främja samtida dans i hela landet.

Dansspridning i mellansverige är ett nätverk bestående av dans- och teaterkonsulenter i Dalarna, Gävleborg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro och Östergötland samt Danscentrum Stockholm⁶. Nätverket samverkar kring turnéer, arrangörsutbildningar, utbudsdagar m.m.

Turnéslingan Tre scener är ett turnésamarbete mellan de fria scenerna Dansstationen (Malmö,) MDT (Stockholm) och Atalante (Göteborg). Scenerna byter varje år föreställningar med varandra i syfte att ge svensk utominstitutionell dans möjlighet att turnera och möta ny publik.

Danskonsulentverksamheter

I Sverige finns 17 regionala danskonsulentverksamheter. Konsulenternas arbete syftar bl.a. till att stimulera kunskapsbildning inom dansområdet och vidareutveckla möjligheterna att producera och presentera dans som scenkonst. Barn och unga är en prioriterad målgrupp och skolan en viktig samarbetspartner för konsulentverksamheterna.

Danscentrum

Det fria dansområdets branschorganisation Danscentrum är en rikstäckande förening med fyra självständiga regionala organisationer; Danscentrum Stockholm, Danscentrum Väst, Danscentrum Syd och Danscentrum Norr.

Danscentrum informerar koreografer och dansare om arbetsrättsliga villkor och är också arbetsgivarorganisation för arbetsgivare inom den fria danskonsten. De regionala föreningarnas verksamhet styrs i hög grad av respektive regions medlemmars behov men daglig träning, förmedlingstjänster, studiouthyrning är exempel på regelbundna aktiviteter.

På grund av den nordliga regionens stora avstånd är Danscentrum Norrs verksamhet i första hand inriktad på att skapa mötesplatser och bygga upp en infrastruktur för organisationens medlemmar (professionella dansare, koreografer, danspedagoger och danslärare).

Dansalliansen

Dansalliansen är ett bolag som ägs gemensamt av Teaterförbundet, Svensk Scenkonst, Danscentrum och Trygghetsrådet TRS. En av alliansens huvuduppgifter är att vara

⁵ Dans i Nord (Norrbottens län), Norrlandsoperan (Umeå), Gävle Teater (Gävle), Västmanlandsmusiken (Västerås), Dansens Hus (Stockholm), Linköpings kommun, Jönköpings kommun, Kultur i Väst (Västra Götalandsregionen), Pustervik (Göteborg), Dans i Halland (region Halland), Dans i Sydost (Region Blekinge, Kalmar län, Regionförbundet södra Småland), Dansstationen (Malmö)

⁶ Mellansveriges branschorganisation för fria (ej institutionsbundna) danskonstutövare.

arbetsgivare för frilansande dansare under de perioder som dansarna saknar andra anställningar. Alliansen arbetar aktivt med kompetensutveckling och förmedling. Syftet är att öka de anställdas möjligheter till fler arbeten, ju mindre de är i tjänst i alliansen desto mer ekonomiska medel frigörs för att anställa fler frilansande dansare. Inrättandet av en Dansallians (år 2006) är en arbetsmarknadspolitisk och kulturpolitisk reform. Alliansen finansieras av staten.

Agenturer, projektbyråer, produktions- och kunskapshus

Loco World, Nordberg Movement, produktions- och kunskapshuset SITE (samtliga Stockholm) samt Dansbyrån och Producentbyrån (båda Göteborg) är verksamheter (företag, föreningar etc) som genom sina producent-, förmedlings- och/eller andra insatser skapar förutsättningar för valda danskonstnärer att utveckla sina respektive konstnärskap och verksamheter. Framförallt de Stockholmsbaserade aktörerna är även drivande i arbetet med att sprida den svenska danskonsten internationellt.

D.A.N.S.

Organisationen D.A.N.S. (Dance Action Node Sweden) bildades våren 2010. Föreningen är öppen för organisationer, institutioner, fria grupper, yrkesverksamma och studenter inom dansområdet samt allmänt dansintresserade personer. I korthet kan D.A.N.S. beskrivas som en transparent, demokratisk tankesmedja som med utgångspunkt från aktiva medlemmars idéer och synpunkter driver angelägna dansfrågor.

Utbildningar

DOCH, Dans- och Cirkushögskolan (Stockholm) omfattar tre institutioner med utbildningar och kurser inom dans, koreografi, danspedagogik⁷ och cirkus. DOCHs forskningsmiljö består av tre professorer, tre gästprofessorer, en postdok och fem doktorander (inom områdena koreografi, danspedagogik med inriktning dans, teatervetenskap med inriktning cirkus) samt ett antal lektorer som också forskar. DOCHs forskarutbildning bedrivs i samverkan med Stockholms Universitet, Kungliga Tekniska högskolan och Lunds Universitet/Konstnärliga forskarhögskolan.

Luleå tekniska universitets institution för konst, kommunikation och lärande utbildar ämneslärare i dans för gymnasiet. Institutionen har en doktorand inom området Dans och lärande samt en konstnärlig forskare (koreograf, fil dr. forskningsassistent) inom området Musikalisk gestaltning. I Piteå finns även stiftelsen Institutet Dans i skolan som arbetar för att stärka metodutveckling och forskning inom området dans i skolan.

Både Balettakademien i Stockholm och Balettakademien i Göteborg har treåriga dansarutbildningar. I Visby finns Gotlands tvååriga dansutbildning och på Balettakademien i Umeå kan man studera dans under ett år. De nämnda utbildningarna är eftergymnasiala,

⁷ DOCH ger Ämneslärarutbildning i Dans 300 hp, och erbjuder som andra ämne Dans med fördjupning i koreografi eller annat skolämne som studeras vid Stockholms universitet. DOCH har också Ämneslärarprogram i dans- kompletterande pedagogisk utbildning 90 hp om man sedan tidigare har kunskaper motsvarande ämnesstudier i dans (120 hp) för en ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan. DOCH ger även ett Kandidatprogram i danspedagogik motsvarande 180 hp.

avgiftsbelagda men också studiemedelsberättigande. Huvudman för Balettakademien i Stockholm, Göteborg och Umeå samt Gotlands dansutbildning är Folkuniversitetet.

Åtta av landets folkhögskolor har ettåriga dansutbildningar med olika inriktningar. Den nordligaste är Danslinjen vid Härnösands Folkhögskola. På Sverigefinska Folkhögskolan i Haparanda finner man Sveriges enda utbildning i Performance Art.

Vid Kungliga svenska balettskolan i Stockholm bedriver man Sveriges enda gymnasiala yrkesdansutbildning. Målsättningen är att eleverna direkt efter utbildningen ska vara anställningsbara på nationella och internationella dans- och balettscener. Förutom Kungliga svenska balettskolans yrkesutbildning finns det tre gymnasiala estetiska spetsutbildningar i dans. En av dessa ligger i Lund och de andra två finns i Norrbottens län (Strömbackaskolan i Piteå och Luleå Gymnasieskola). Ett krav för att få estetisk spetsutbildningsstatus är att utbildningen bedrivs i nära samarbete med en högskola. Tanken är att eleverna ska komma längre i sin utbildning än i det ”vanliga” Estetiska programmet. Utbildningarna i Norrbottens län samarbetar med Luleå tekniska universitet, institutionen för konst, kommunikation och lärande och utbildningen i Lund samarbetar med Artisten (högskolan för scen och musik) i Göteborg. Yrkesdansutbildningen i Stockholm och de estetiska spetsutbildningarna i Lund, Luleå och Piteå är riksrekryterande.

Många gymnasieskolor erbjuder inriktningen dans på det Estetiska programmet eller dans som en särskild variant/inriktning inom Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet och idrottsutbildningar. Till skillnad från de estetiska spetsutbildningarna är dessa utbildningar inte riksrekryterande.

Kungliga svenska balettskolan, Svenska balettskolan i Göteborg och Svenska balettskolan i Piteå bedriver Sveriges tre förberedande dansutbildningar för grundskoleelever i åk 4-9. De svenska balettskolorna är kommunala men har statliga uppdrag. Det innebär bl.a. att skolorna har riksrekrytering och att Skolverkets Rådet för dansutbildning ansvarar för utbildningarnas antagnings- och urvalsprocesser.

Dans i skolan

I ungefär 100 av landets kommuner finns det någon form av kommunal dansverksamhet i bemärkelsen dansundervisning under ledning av utbildad danslärare/danspedagog alternativt annan person med professionell dansbakgrund. De kommunala dansverksamheterna omfattar estetiska program med dans på gymnasiet, kulturskolor med dans och/eller dans inom den obligatoriska skolan. Läsåret 2010/2011 omfattade Statens skapande skola-satsning ca.200 dansprojekt i kommunala skolor och ett 40-tal dansprojekt i friskolor.